

5) Give an account of the prose romance in Sanskrit with special reference to Dandin, Subandhu and Bana.

ମୁହଁରେ କୀ ? ଏବଂ , ଅର୍ଜୁ ଓ ଦୟାର ପାଇଁ ଆହିଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ବାଦିତା କଥା ?

CC-2

[2007, 2009]

କୁଳାଙ୍ଗ - ଦୁଇ ଓ ଶ୍ରୀ ପ୍ରେସ କୁଳାଙ୍ଗ ଅମ୍ବାତ ହିନ୍ଦୁ, ଏଥିରେ
ଅବୁଜାରୁ ଅଲ୍ପଭାଷା ପିଲେ ହେ ଏହାଙ୍କାରୁ, ଏହାଙ୍କାରୁ ହେ କହି ଫୁଲିଲେ
ଏହାଙ୍କାରୁ ନିର୍ମିତ ମାଲକାରୀ, ଅଛି ଏହା ହେ ହେ - “ଏହା କରିବା
କିମ୍ବା ବନ୍ଦାଟି,” ଏହାଙ୍କାରୁ ଖୁଲ୍ଲା ନିର୍ମିତ ଅଳ୍ପଭାଷା ଦକ୍ଷି ଏହାହେ -
“ ଅମାଦାଃ ପଦ୍ମଭାଲେ ଏହାମ୍ବା” ଏହାଙ୍କାରୁ ଅଭ୍ୟାସରେ ବିଜ୍ଞାପ
ବଲୋହେ - “ବନ୍ଦରମ୍ଭାତ୍ମିତଃ ଏହାମ୍ବା” ଯୁତକାରୀ ଅନ୍ତରେ କାହିଁକିମନ
ମାନବିନ, ଇହାପିଲିନ କାହାମାନିଏକାକି ଏହାମାନ ଆହିରିବିଲେହେ,
କୌଣସି କଥାକଥାହେ ଓ ଏହାମାନକାଳେ ଅଲ୍ପଭାଷା କଥାହେ ଏହାମାନ,
ଆହା ଅଳ୍ପଭାଷା ଲିଖି ଏହା ଅଭିଭାବକ କାହିଁତ ହୁଏଇବି ଏହାମାନ-
ଆମିନ) ଓ ଅଭିଭାବକ ଦିଲେହେ; ଆହା ରହେର ଦ୍ୱାରାବିତମା ନିର୍ମିତ
କେ ଏହାମାନ ମାତି, କାହିଁତ ଆମିନ ଏହା କଥାକଥାହେ ହେଲିଲି
ଆହା କଥାକଥାହେ, ଏହାମାନ କଥାକଥାହେ, ଏହାମାନ କଥାକଥାହେ,
ଏ କଥାକଥାହେ ଏହାମାନ କଥାକଥାହେ, ଏହାମାନ କଥାକଥାହେ,
କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଏହାମାନ କଥାକଥାହେ, ଏହାମାନ ଏହାମାନ କଥାକଥାହେ

କାନ୍ଦିତ ଏହାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ୟାନ ପ୍ରକଳ୍ପରେ କିମ୍ବା
ଯାଏ ଆଶିକ କାହାର ଉଚ୍ଛଵି କରି ଥାଏ - ଦାରୀ, ମୁଖ୍ୟ ଓ ଗୋଟିଏ,
ଅଣ୍ଠା ଏହାର ମୋର ଅବୁର୍ଦ୍ଦ କୁଳମୁଦ୍ରିତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ୟାନ କରିବା
କାହିଁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ମୁଖ୍ୟମନ୍ୟାନ କରିବାକାହାରେ ।

53

ଦେଶକୁମାରପତ୍ର = ଦଶୀର୍ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଦୋଷାଲ୍ପ ଏବଂ ମିଶନ୍
ଆଜି ପ୍ରକାଶକାରୀ ଛାଇବା, ତିନି ଛିଲେତ ଫୋକିଳ ରାଜିଯ ପ୍ରକାଶନ,
ଆନୁମାନିକ ବାହ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥମ ବେଳେ ଦଶୀର୍ ଆବଶ୍ୟକ,
ଦଶୀର୍ ଅଧିକ ସହାଯ୍ୟ ‘କାନ୍ତାମାରପତ୍ର’; ଆଚି ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ
ଦେଶକୁ ସହାଯ୍ୟ, ଆଜି ପରିଦ୍ୟାନ ଗାନ୍ଧୀ ‘ରାଜମାନ’ ଏବଂ
ନୟରେ ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶ କରିବି ନିର୍ମିତ ଦଶୀ ମିଶନ୍ ‘ଦେଶକୁମାରପତ୍ର’
ବାହ୍ୟ, ଏହାରେ ମୂର୍ଖମୀରିଙ୍କ ଏବଂ କିନ୍ତୁମୀରିଙ୍କ ନିଷ୍ଠା,
ଆଜି କେ କି ମିଶନ୍ ରେ ଏବଂ କି ପରିଦ୍ୟାନ ନିଷ୍ଠା,

କାହିଁ - ମର୍ଦ୍ଦର ବାହୀ 'ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍' ପାଇଏଥିରୁ 'ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍'
ଯେବେ ଜଣାଇଛି ଏହି ଅଛି 'ଚାମରୀ' ଏବେ ବିକ୍ରିଗଠିତ କରାଯାଇ
କରିବ, ରଖାଇ ବାହୀ କାହିଁ କରି ଦେବାପାଇ । ଆଜି କାହିଁ 'ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍'
ଆଜି ଏଥିରୁ ମାତ୍ରିକୁ ଚଟକାଳୀ ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍ କରାଇଛି ଏହି । ଲଭ୍ୟର
ରହିଥାଏ ଓ ନିଜି ଲିଙ୍ଗ ପାଶକୀ ଇତ୍ତାର କର ଯାଏ 'ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍'
କାହିଁ 'ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍' ଆଦିର ନିଷିଦ୍ଧି ବାହୀ ଅବସିଦ୍ଧି ଏହି । ଯାହା
କୁହାରେଣ୍ଟ ଦେବକାଳୀ ତାପିଲେ ବିକ୍ରିଗଠିତ ଏହି ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍ କରାଯାଇଛି
ବ୍ୟାତ୍ରିନ୍ କିମ୍ବା 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' ଏବେ 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' କରାଯାଇଛି
ପାତଳାକାଳୀ 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' ଏବେ 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' କିମ୍ବା ବାହୀ କରାଯାଇଛି
ଏହି 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' ଏବେ 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' କରାଯାଇଛି । ବାହୀ କରାଯାଇଛି
ଏହି 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' ଏବେ 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' କରାଯାଇଛି । ଏହି 'ବ୍ୟାତଳେନ୍'
ବ୍ୟାତଳେନ୍ କରାଯାଇଛି ଏବେ 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' କରାଯାଇଛି । ଏହି 'ବ୍ୟାତଳେନ୍'
ଏହି 'ବ୍ୟାତଳେନ୍' କରାଯାଇଛି ।

३५६

କାନ୍ତିନୀ = 'କାନ୍ତିନୀ' କୁହାରୀରେ ଥିଲା, କାନ୍ତିନୀ

‘चित्रमनिधि’ द्वारा ‘कल्परत्नम्’ अथवा दुर्मधारणी के बाबत
‘रामदण्ड’ अकाल स्थले प्रत्येक उपर्युक्त दृष्टि गतिशील-शब्द
प्रयोग से है, इसका विस्तृत इस रामदण्डान् विभाग, रामदण्डान्
स्थानादेश इवाच्छापाए अकाल अथवा अन्त मध्यामे, अस्ति ते
रामदण्डान् विभा तेजु अस्ति प्रदर्शये अस्ति विभान् द्वादश इष्टाच,
कथिमान्तु विभान्तान् अस्ति अस्ति-‘शुद्धकारीतः’ इत्यापाद्यते
तदेश ‘कल्परत्नम्’ इवाच्छ गतेन रूपं रामदण्डान् विभा
तेजु अस्ति विभाच. इष्टाच्छमीन्द्रियं इवाच्छ अस्ति विभान्, अस्ति
अस्ति इवाच्छ लोके दुर्मधारणी विभाव रामदण्डान् विभा
स्ति विभान् एवाच्छ. आचिमान्तु अस्ति अस्ति अस्ति, विभायास्ति अस्ति
अस्ति अस्ति रामदण्डान् विभाव अस्ति अस्ति अस्ति अस्ति-
इति इष्टाच्छ विभान्तु-इष्टाच्छ अस्ति विभान् इवाच्छ रामदण्डान्
विभान् अस्ति अस्ति अस्ति विभान् इवाच्छ अस्ति-विभान्तु अस्ति
विभान् - रामदण्डान् विभान् विभान् इवाच्छ, अस्ति विभान् इवाच्छ
इष्टाच्छ. कल्परत्नम् विभान् द्वारा रामदण्डान् विभान् विभान्,
अस्ति द्वारा विभान् अस्ति विभान् विभान् विभान् विभान्
विभान् एवाच्छ, उत्तराच्छ विभान् इवाच्छ विभान् विभान् विभान्
विभान्,

ପ୍ରକାଶକଳାନି = ଲୋକରେ ମୁଣ୍ଡ ହିଲେବ ଏହି ଜୀବନ ଆନନ୍ଦମୂଳିକୀ
ବୀତିରେ ଅନ୍ଧରେ ରଙ୍ଗରେ ମାନ୍ଦିବ ବିଷ୍ଵ କଥାରେ ତିବି । ତିବି
ନିର୍ମିତ ଲୋକର ଜୀବନ ଏହି ଏହି ଅନ୍ଧରେ ସାଧୁରେ ଅନ୍ଧରେ । ତାର ଜୀବନ
ଏହି କାହାର କାହାର କାହାର ଏହି, 'ଅନ୍ଧରେ ଦୂରେ ଦୂରେ'
ଏବେଳେ - 'ବୀତିରେ ପଲକରେ ମୁହଁ ଆନନ୍ଦରେ', 'ଅନ୍ଧ-ଅନ୍ଧ-
ଅନ୍ଧ-ଅନ୍ଧ-ଅନ୍ଧରେ ଓ ଅନ୍ଧ ଅନ୍ଧ-କାହି ଦମତର ପାଞ୍ଚିବ
ଦିଲ୍ଲୀରେ । କହିବ ଚିତ୍ରନ ତିବି ଅନ୍ଧ ହିଲେ । କାନ୍ତଃ ଗଲ-
ଅନ୍ଧ ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଅନ୍ଧର କୋଟିବର୍ଷା ଅନ୍ଧର
ରକ୍ତବାଣିର କାହାର - କିନ୍ତୁ ତାମ ଅନ୍ଧରେ ଦୂରେ ଦୂରେ ।

માત્રા

ରାଜ୍ୟକୁ ପାଇବାରେ ଯାହାରିଲାଏ, ରାଜ୍ୟକୁ ଦେଖିଲାଏ ।
 ଚିତ୍ରରୂପ ମୁଁ ରାଜ୍ୟକୁ ଦେଖିଲାଏ । ରାଜ୍ୟକୁ ଦେଖିଲାଏ ।
 (୧୦-୧୫ ପରିଷ୍ଠା)
 ରାଜ୍ୟର କଣ୍ଠରେ କହିଲା କହିଲା କହିଲା କହିଲା ।
 ଆହୁତି ଦୂରାତଳେ ହୀନେ ନାହିଁ -
 ଶରୀରର ଗଠନରେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ = 'ବୁଦ୍ଧାରିତ', ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜିତ ହେଉଥୁ, ଏହା
ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣିତ ପ୍ରକୃତ ରାଜା ପାତ୍ରମାତ୍ରିର ବିମିଳିକା କରାଯାଇଛି। ଏହା
ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣିତ ପ୍ରକୃତ ରାଜା ପାତ୍ରମାତ୍ରି କାହିଁବି, ଏହାକାରୀ
ମୁଣ୍ଡ, ଶ୍ରୀମତୀ ଅଳ୍ପ ବୁଦ୍ଧାରୀ ବିମିଳି, କରାଯାଇଥିଲୁ କିମ୍ବା
ଶ୍ରୀମତୀ ବିମିଳି, ବୁଦ୍ଧାରୀ ଅଳ୍ପର, ଶ୍ରୀମତୀ କାରାତ
ବୁଦ୍ଧାରୀର ମୁଣ୍ଡ, ଶ୍ରୀମତୀ ପୁରୁଷା, ବୁଦ୍ଧାରୀ କାରାତ ଅଳ୍ପର
ବୁଦ୍ଧାରୀର ମୁଣ୍ଡ, ଶ୍ରୀମତୀ ସମ୍ମାନି ରାଜାର ବିମିଳି ଅଳ୍ପର।

କନ୍ଦରୀ = 'କନ୍ଦରୀ' ରାଜ୍ୟ ପରିଷଳା କୁଟନା ଏହି କନ୍ଦରୀ,
ଶ୍ରୀକୃତ୍ୟ, 'କନ୍ଦରୀ' କରେଣ ଏହି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୃତ୍ୟ କନ୍ଦରୀ
ମାନୁଷ ଦେଖିବା ମାତ୍ର ଥିଲୁ, କନ୍ଦରୀ କନ୍ଦରୀ ଆମେ ପାଠକାମା
ଆମାଦିକ ଦେଖିବା ମାତ୍ର ଥିଲୁ, କନ୍ଦରୀ କନ୍ଦରୀ କନ୍ଦରୀ ଏହି ଏହି
ଆମାଦିକ ଦେଖିବା ମାତ୍ର ଥିଲୁ, ଆମାଦିକ ଏହି କନ୍ଦରୀ ଏହି ଏହି
ଏହି ଏହି - "କନ୍ଦରୀମୁ-ଭାଗାଭାଗୀରାତ୍ରି ଏ କନ୍ଦରୀ",
ଏହି ଶ୍ରୀକୃତ୍ୟ ଶୁଣିଲେ ଏହିରେ କୁଟନା, ଶ୍ରୀକୃତ୍ୟ କୁଟନା କୁଟନା
କାହାଙ୍କି କୁଟନା ଏହି କନ୍ଦରୀ ।

କ୍ରମିକ, ଓ ଆହୁତି ମନ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ଶୁଣି ମାତ୍ର ଦେଖାଯାଇଲା,
ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଅମାତ୍ର ଥିଲା ବୃଦ୍ଧଙ୍କ କ୍ରମିକ ଏବଂ ଦେଖାଯାଇଲା
ଅଧିକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ କ୍ରମିକ ଏବଂ ଅଧିକାରୀ କ୍ରମିକ ଏବଂ
କିନ୍ତୁ ଦେଖାଯାଇଲା ଅନ୍ତରେ କେବଳ ଏହା ଶୁଣିବୁ ପାଇଛି
ଏହା ଅଧିକାରୀ ଅନ୍ତରେ ବିଭିନ୍ନ ଅବଳି-। ଏହାର ବିଭିନ୍ନରେ
କିନି ଦେଖିବା ପାଇ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ କ୍ରମିକ ଏବଂ ଅନ୍ତରେ
ମୁଣ୍ଡ ଅନ୍ତରେ ପୁଣ୍ଡିକେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ କ୍ରମିକ

୨୮।
ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣନ ଏହି ଅଳି ପାଇଁ ଦେଖି ଥିଲୁଛନ୍ତି ।
ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣନ ଯାଦି କରିବାକୁ କାହାରଟିକୁ ଦେଖି
ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମୁଦ୍ରା ଓ ଆହୁତି ଦେଇ । କାହାରଟିକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣନ କାହାର
ଅନୁଭବ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ମିଳିବା ଆହାରକେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଗର୍ଭନିର୍ମାଣ
ଆଗ୍ରହିତନ କରେନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମିଳିବା 'ପାତ୍ରଜୀବୀ' ମିଳିବା କାହାରିଲୁ
କୋଣୁ ନିଷ୍ଠା କରି କାହାରଟି ପ୍ରେସରିକାରୁ ଦେଇ, ପରାମର୍ଶ କରି
ମୁଦ୍ରା ରଖାଇବାକୁ ହେଲା । ମେହି ଏହି କାହାର ମୁଦ୍ରା ଦ୍ଵିତୀୟ
ଅଭିଭାବକ ଅନୁଭବ ଏହି ବଢ଼ା ଏହି କାହାରଟି କରି ମାତ୍ର
ଦେଇ ।

ବ୍ୟାକଗୀତ = ପାଦମୁଖ କିନ୍ତୁ ମିଳନ ହେବ ଏବେ ଅର୍ଥରେ ଦେଖିବା
କଲାଗୀତ, ଆଖି କବିତା- ହେବ ଲେଖି ବେଳାଗୀତୀରେ ଏବେ ବେଳା
କଲାଚି, କବନ କଣ ପ୍ରେଷଣ, ପ୍ରକାଶ ଦା ବେଳାଗୀତୀରେ—
ପାଦମୁଖ ଅଁର କବିତା କିନ୍ତୁ କରନ ନି । ଆଚି, ଆଚି,
ଦିନାନୀ, ଶକ୍ତିନାନୀ, କବିତାପାତ୍ର, ପୁଅନୀ, ପାଦମୁଖ ଅଛୁଟ କବିତା
କବିତା ପାତ୍ରିତ— ପ୍ରାଣିକାନୀ ଶାଖା, ପିଂଧିରାଜ କବିତା, ୬୫୩-
ପିଂଧିର ତିନି ପିଂଧିରାଜ କବିତା । ପ୍ରାଣି କାନୀ ପିଂଧିର କବିତା
କବିତା— କବିତା କିନ୍ତୁ କବିତା ନି । କବି କବିତା କବିତା କବିତା
କବିତା ପାତ୍ରିତ ଶାଖା— “କବିତାପିଂଧିର କବିତ ନାହିଁ”

ବ୍ୟାକରଣ = - ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଦେଖିବାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା = ଦ୍ୱାରି- ଅନୁଷ୍ଠାନିକ - ଏହାରେ
ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଦ୍ୱାରିରେ ଏହାରେ ଏହାରେ ଏହାରେ - ଏହାରେ ଏହାରେ
ଏହାରେ ଏହାରେ ।

Jagannath Maikap.